

Ivan Hristov

(Bulgaria, Institute for Literature, Bulgarian Academy of Sciences)

A Collection of Papers *Bulgarian Literary Criticism. Viewpoints and Contexts. Part Two*. Boyan Penev Publishing Centre, Institute for Literature, Bulgarian Academy of Sciences, 2022, ISBN 978-619-7372-58-8

Abstract: This review describes the current state of Bulgarian literary criticism and discusses the historical reasons which led to it. The author draws attention to the unexpected perspective and innovative nature of the studies included in the collection of papers titled *Bulgarian Literary Criticism. Viewpoints and Contexts. Part Two*, placing emphasis on its contribution to the rehabilitation of the role and importance of the Bulgarian literary critics Boyan Penev, Vasil Pundev, Konstantin Galabov, Spiridon Kazandzhiev, Georgi Konstantinov, who lived and worked in the early 20th century.

Иван Христов

(България, Институт за литература, Българска академия на науките)

За сборника с научни статии „Българската литературна критика. Позиции и контексти. Втора част“

Издателски център „Боян Пенев“ – Институт за литература към БАН, 2022, ISBN 978-619-7372-58-8

Съставители и редактори: Александра Антонова, Андриана Спасова, Елка Трайкова, Елена Борисова, Маринели Димитрова

Времето на тоталитаризма в България не е било благосклонно към литературната критика. По дефиниция всяка тоталитарна власт е репресивна към всякаква форма на критика, пък било то и литературна. Фигурата на критика по времето на комунизма в България не е била автономна. Той е бил охранител на идеологията, пропагандатор на една единствена правилна истина. След 1989 година нещата у нас не се промениха много. Липсата на демократична традиция, тежкото историческо наследство, новите дигитални медии, доведоха дотам, че ролята на критика беше заменена от ролята на рекламния агент. Издателствата хукнаха да гонят бързите и лесни печалби. Не беше направено много за възстановяване на истинската критика.

И все пак – сборникът „Българската литературна критика. Позиции и контексти. Втора част“ има приносен характер в това отношение. Според редица западни изследователи точно наличието на демократична традиция в страните от Източна Европа, макар и краткотрайна, макар и слаба (в България тя започва от възстановяването на новата българска държава до 1930-те години) е причината за сравнително успешния преход към демокрация. Ако погледнем внимателно, ще видим, че и сборникът е фокусиран върху тази епоха. На фона на интерпретациите и контекстуализациите от онова време ясно се очертават профилите на големи български литературни критици като Боян Пенев, Васил Пундев, Константин Гълъбов, Спиридон Казанджиев, Георги Константинов.

Адмирации заслужават неочакваният поглед и новаторският характер на изследванията, поместени в сборника. Тук ще си позволя да открия само няколко като статията на Елка Трайкова „Паметта за Боян Пенев в „Златорог“, в която ни е представено и анализирано не само пожизненото, но и посмъртното битие на големия литературен критик на страниците на списание „Златорог“; на Бисера Дакова „Константин Гълъбов и „Плагиатите“ на Гео Милев в книгата „Жестокият пръстен“ (1920)“, в която изследователката спори със задна дата с Гълъбов, че не е бил прав като обвинява Гео Милев в плагиатство, но в същото време ни разкрива начина, по който протичат модернизационните процеси в българската поезия от онова време. Статията на Мариета Иванова-Гиргинова „Исак Даниел за българската драма (Режисьорският прочит на един театрален авангардист)“ ни показва как противопоставянето по оста реализъм–модернизъм протича на полето на българския театър. Или пък статията на Мая Горчева „Литературната критика на 1930-те: между книгата, вестника и социологията на четенето“, където виждаме колко илюзорна може да бъде идеята за обективна литературна критика и нормален книжен пазар в контекста на възхода на новите тоталитаризми и Втората световна война. В статията „Боян Пенев и Васил Пундев за възрожденската анакреонтинична поезия“ Андриана Спасова реабилитира един по-скоро просвещенски, а не толкова революционен аспект, на българското Възраждане като очертава значението, което имат любовните стихове на гръцкия поет Атанасиос Христопулос за нашите възрожденски поети. В статията „Георги Константинов (1902–1970) и пътят му от студията до мемоарното есе или как се вписват жените авторки във фундаменталните изследвания на Г. Константинов от „Българската литература след войната“ (1933) до „Моето поколение в литературата“ (1967, 1970)“ Петър Михайлов прави обзор на зараждането и развитието през 20. век на т. нар. българско женско писане.

Сборникът се състои от 457 страници и бих могъл да продължа описанието на неговия приносен характер, но ще ви го спестя. Ще си позволя само да завърша с цитат от друг един автор от епохата, който казва:

За равнището на една култура се съди не по поезията, а по критиката. Голяма поезия имат и примитивните народи.

Институтът за литература към БАН винаги е бил убежище на истинската литературна критика и този сборник е поредното доказателство.